

„Istarska Rijec“

Izlozi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donasa literarni pridlog „Mladost Istarska“. Preplata za izdavanje iznasa 15 — lira na godinu, a za izdavanje 25 — lira. Urednistvo i uprava lista: Trst (Fristete) - Via S. Francesco l'Assisi 201, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEĆ

Tjednik za poljoprivredu, gospodarstvo i politiku Istarskog Naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ — Narodna poslovica.

Oglasni stoje 4 Kna

za svaki centimetar visine a duzin jednoga stupca. Za vjeka kopiranje daju se razna popusta prema poziciji. Plac se u istražuju i Trsta. Dostupno na najju urednistvu, a novost upravi. Nedostupno se placu ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojim slucaju.

NAŠI MRTVI

Blizaju se dani posveceni spomenu onih, koji danas poctivaju pod zemljom. I naša misao hoće u te dane da počine na grobovima naših milih. Nato je nekako samo dužnost, već i srce.

I sva naša prošlost, pa i ona najdavnija: jer naši slavenski praoci, otkad se zna za njih, oduvijek su svojim pokojnicima iskazivali najveću čast i slavu.

Stari su Slaveni sahranjivali svoje mrtve pod svojim ognjištima, jer su htjeli, da im budu što bliže, jer su vjerovali, kao i mi što vjerujemo, da duša pokojnika živi i da bdije nad svojim starim domom i nad glavama svoje djece. Jest, naši pradjedovi smatrali su svoje mrtve kao čuvare svoga ognjišta, zato su ih rado spominjali i častili u svojim molitvama i pjesmama.

Kad je naš pjesnik Petar Preradović u nizu soneta opjevao nekoliko svojih mrtvih prijatelja i požrtvovanih narodnih radnika, napomenuo je, da je on to učinio onim

Pokojnikom milim, za življenja. Koji učinise rodu glas, A primjerom svojim bodre nas, Da nam trudnja i napor ne jenja:

Da na putu muke i trpljenja, Na putu si u buduću spas, Ustrajemo i budemo kras Mukotrpnog svog pokoljenja...

Lijepo je to kazao pjesnik, kao da nam je govorio iz duše, jer i mi osjećamo upravo živu potrebu, da se ponekad u misli pozabavimo s našim pokojnicima, i nas nešto privlače k njihovom grobu, nesamo da tu crpamo utjehu nego i snagu, koja nam je potrebna, hoćemo li da „ustrajemo i da budemo kras mukotrpnog svog pokoljenja...“

I dok ovako mislimo na njih, oni, naši mili pokojnici prolaze pred našim duševnim okom u nepreglednim povorkama. Mnogo ih ima i svaki je od njih pridonio nešto, da nama, koji smo za njima došli, bude ljepše i bolje. Mnoge su staze, kojima danas mi prolazimo, bile u njihovoj vrijeme pune trnje i kamena, lomne i neprokrčene. Oni, ti naši pokojnici, probili su nam ih, odstranili trnje kamenje, izravnali ih, koliko su mogli, tako da mi možemo danas po njima lakše da idemo. I na kraju i na moru, svuda, kud se god okrenemo, svuda ima tragova njihova rada, njihova mara i ljubavi za ovu zemlju, za nas, koji smo imali za njima da dojdemo.

Mi im za sve, što su oni za života uradili, dugujemo, veliku harnost. I evo tu našu harnost mi ne možemo ničim drugim da iskažemo, nego time, da ih se sjećamo spomenom i molitvom, cvijećem ili svjećicom.

Mnogi od njih nemaju ni groba: progutalo ih more, zamelo, i za uvijek ih sakrilo očima našim. Mnogi su, naročito za velikoga rata, ostavili svoje kosti u tuđim zemljama, gdje im se također za grob ne zna i nikada se ne će ni znati.

Neka nas to ne smeta: misao, koja iz srca potječe, ne pozna ni daljine ni dubljine. Ona će sama naći na sjenu dragoga pokojnika i pokloniti joj se i iskazati joj sve ono, na što je nuka dužnost i harnost prema pokojniku, koji je bio u borbi protiv ubijateljke sile. Protiv koje druge neprijateljke sile.

A i na našim domaćim grobljima neka ne bude nijedan grob bez svoga tužnoga spomena.

Neka na svakom grobu zamirise cvijeć, zaslone svjećica, znak goruće ljubavi našel

Neka pred svakim i nepoznatim krstom odjekne molitva za mir i pokoj duše, koja je za naše dobro morala na ovom svijetu mnogo da strada i pretrpiti.

Podzemno bogatstvo Istre

Istarsko je poljodjelstvo siromašno. Uz sve nastojanje, uz svu muku našeg nevjerojatno marljivog i radinog seljaka ne može poljodjelstvo prehraniti svega pučanstva. Sve pomoći, koje bi država i dala eventualno našem poljodjelstvu ne bi bogzna koliko podigla položaj siromašnoga istranina.

Svi oni, koji se zauzimaju i koji rade na tome (tako sve novine pišu da rade) da se Istru gospodarski pomogne morali bi uzvati i pred svime bi morali imati na umu, da je uz istarsko siromašno poljodjelstvo još jedna veoma važna gospodarska grana, koju treba razviti i propagirati.

Pod siromašnošću i krizljivošću površinom

koja cijelom kraju daje sliku najluže nevolje i gospodarske bijede sakriva se golemo bogatstvo. To je bogatstvo sa držano u silnim i skupocenim količinama rudnoga blaga, koje se iskorištuje tek djelomično. Moralo bi se razviti jedno moćno i razumno rudarstvo, koje bi uz zemljoradnju prehranjivalo veliki dio našega pučanstva, koje je iz rata, iza propasti nekih pomorskih i ratnih industrija bivše Austrije i uslijed neobično slabog ribarstva bačeno na motiku i kamenitu grudu.

Istra može postati mali — Ruhr.

Ruhr je područje zbog kojega je bilo došlo do razmirica između Njemačke i Francuske. To je područje nevjerojatno bogato rudama. Tamo su se razvile sve moguće industrije, koje doprinose mnogo bogatstvu i Francuske i Njemačke. Proučimo li pomnijo istarsko podzemlje dolazimo do zaključka, da bi Istra mogla postati bogata; da bi mogla ne samo dobro prehranjivati istarsko pučanstvo nego bi i za državu koja nije osobito bogata na rudama, mogla biti unosni izvor.

Istra zapravo sakriva u sebi velike količine ugljena, koji i ako nije najbolje vrste svejedno sačinjava jedno bogatstvo za sebe.

Osim ugljena ima Istra pod svojom korom znatne količine boksita iz kojega se vadi aluminij. Ovaj je istarski boksit jedne specijalne dobre vrste, obiluje dobrim postotkom alumina, koje je zbog toga istarski boksit ne samo poznat nego i tražen od raznih tvornica. Drži se, da je istarski boksit među najboljim vrstama što se dosada uopće iskopavaju.

Osim ugljena i boksita obiluje Istra, jakim količinama raznovrsnog građevnog materijala: kamena, nekih slabijih vrsti mramora, granita itd.

No, kao glavni rudarski proizvodi, koji bi se mogli jače iskorištavati mogu se računati ugljen i boksit.

Iskopavanje ugljena.

Ugljenokopi su istarski svi vlasništvo talijanskih društava. Jedno od glavnih i najjačih društava, koje ima u svojim u rukama sve iskopavanje u istočnoj Istri je poznata „Arsa“. Poduzete raspolaze svim modernim pomagala, ugljen se prevaža brzim i praktičnim načinom pomoću jednog automatskog uređaja. To društvo raspolaže sa 45 milijuna lira društvenog kapitala i 577 tisuća lira rezerve, a koncem 1925. godine imalo zaposlenih 1756 radnika. Godišnja je proizvodnja tog društva bila 163.670 tonela ugljena, što znači vrijednost od 22 milijuna i 914 tisuća lira.

Poznat je onaj strajk radnika iz 1924. godine. Te je godine poduzeće imalo manje proizvoda. Sada se nada, da će manje godinama doseći i do 200 hiljadu tonela, jer će provesti neke elektrifikacije u uređaju a osim toga početi će iskopavati i neka druga još nepatkućena nalazišta. Elektrifikacija je nekačnuta najvažnija jedne nove elek. u savezu s izgradnjom jedne nove elek. trične centrale, koja bi mogla davati električnu snagu i rasvjetu cijeloj istočnoj Istri. Tehničko uređenje ovoga poduzeća, kaže, da bi mnogo doprinijelo jačoj proizvodnji istarskog ugljena, koji je na raznim tržištima u posljednje vrijeme bio potisnut. Mnoge dr-

žave uvražaju u Italiju svoj ugljen, koji daju po prilično niskoj cijeni. Slabo raspačavanje istarskog ugljena krivo je, da se radnici ne mogu baš najbolje zadovoljiti.

U sedam sati rada pod zemljom jedan radnik može da dađe oko 600 kg ugljena. Za taj mučni rad zaslužuje da je pristojno i plaćen. U rudnicima rade većinom naši istrani iz tamošnjih krajeva. Svaki napredak poduzeća, koje radi na zdravom temelju poštenja i čovječnosti, osjeća se znatno i u gospodarstvu kraja u kojemu radi. Istočna Istra je siromašan kraj. Napredak tamošnjih ugljenokopa, ako isti budu znali cijeniti izvrsnu radnu snagu, koju, za umjerenu, ali pošenu naplatu, daje naš seljak odraziti će se, razumije se i na prilika našega pučanstva.

Boksit.

Iza ugljena dolazi na red istarski boksit, koji iskopavaju u znatnim količinama društva osnovana većinom poslije rata. Naš je istarski boksit izvrsne kvalitete, tako da ozbiljno konkurrira francuskom, koji je poznat po svojoj jakvoći. Iz ovoga se boksita vadi aluminij, pa se zato izvaža u industrijalnu Njemačku, Švicarsku i Englesku. Najglavnija su nalazišta u Labinštini. Rudnici su spojeni s morem uskotračnom malom željeznicom, jer se materijal morem odvaža.

U rudnicima kod Sv. Nedjelje iskopalo se lanjske godine 1925. oko 60 tisuća tona boksita, a to znači osobiti napredak uzme li se u obzir, da se je godine 1921: iskopalo samo 21 tisuću tona. U tim je rudokopima bilo u posljednje vrijeme zaposleno poprечно 350 radnika. (Ljeti i 500).

Boksit se u Istri kopa u glavnom na Labinštini, Zminjštini i blizu Vižinade. Malo je otečan rad rudokopima i zato jer su istarske ceste veoma slabe, pa je odvažanje materijala skupočano s teškoćama, a zbog toga je materijal mnogo skuplji nego bi bio, kad bi ceste bile bolje uređene, pa se slabije prodaje. Da se bar donekle tome zlu doskoči izraditi će ono poduzeće, koje radi na Labinštini, jednu značnu željeznicu dugu oko 8600 metara, koja će vezati rudokope s Rabeem gdje se boksit ukrcava na brodove. Tim bi nevim uređajem i ova grana rudarstva mogla uznapredovati, mogla bi zaposliti mnogo više radnika, što je jedna od glavnih važnosti za nas. Ovo je poduzeće u godini 1925. imalo u svojim rukama 20 rudokopa, od kojih 12 u Labinštini.

Kažu, da su se istarski rudokopi dobro razvijali, da su radili i da je u njima mnogi siromašni seljak zaradjivao da prežive. No, iznenada je pred nekoliko mjeseci vlada zaustavila daljni rad. Kaže se, da je vlada to učinila zato, jer su rudnici prouzrokovali štetu istarskoj zemljoradnji. Novine nagadjaju i razne druge razloge, pa kažu, da je i neko milansko društvo krivo, da se rad obustavio ili smanjio.

Na svaki je način ovo novo stanje, koje možda neće potrajati, neprilichno i nimalo korisno. Nekoji tvrde, da iskopavanje boksita ne škodi nipošto zemljoradnji ni narodnom gospodarstvu. Kako smo već prije spomenuli Istra nije najpolednjeljska zemlja. U Istri treba nekog jačeg rada, koji ne će biti poljski i koji će zaposliti uz pošenu plaću veći broj naših ljudi, kojima siromašna zemlja ne može zadovoljiti sve velike potrebe.

Opet naglašujemo, da je pod tvrdim i krizljivom korom u našem istarskom kraju sakriveno jedno pravo blago. Spomenuli smo samo ugljen i boksit, nismo uzeli u obzir druge grane bogatstva, koje svejedno nisu baš nezmatne. Vlasti bi morale vidjeti tu činjenicu. Razumije se, da se na račun rudarstva ne smije zapustiti poljodjelstvo. Poljodjelstvo treba štiti i pomagati. Ali rudarstvo treba tako uređiti da donese vidljivih i većih koristi u prvom redu Istraninu i Istri, koje je bijena svim gospodarskim nevoljama. Kažemo u

„prvom redu“ — zato jer je samo onaj kapital dobro i pošteno uložen, koji donosi opću vidljivu korist — a zato bi se morali pobrinuti oni, kojima je na srцу dobro ove naše zemlje.

Kazali smo gore: da bi Istra mogla postati — mali Ruhr. A ko može reći, da ne bi Istra, koja nema jačeg poljodjelstva, mogla uistinu u budućnosti postati znatna i bogata svojim odličnim podzemljem?

Pismo iz Jugoslavije

Za greb, oktobra 1926.

Zagreb se razvija.

Svršetkom velikog svjetskog rata, kad su Jugosloveni konačno rastrgali okove, koji su vjekovno sputavali razvoj ekonomskog i kulturnog života nastalo je po svim jugoslovenskim zemljama novi i jaki pokret, koji je išao za tim, da počne racionalno iskorištavati i stavljati u akciju sve narodne sposobnosti, koje su do tada bile skućene.

Zagreb je grad, koji je od ilirskog pokreta dalje podavao hrvatskom djelu naroda uvijek nove snage za političku borbu protiv tuđinaca. Iz Zagreba su dakle vrcale iskre, koje su užigale plamenom duševnog preporoda. Zagreb je ne samo u jugoslovenskoj povijesti važna točka, nego je i iza oslobođenja ostao središtem jednog novog mirnog narodnog života. U Zagrebu su se usredotočile mnoge umne i materijalne snage, koje u slobodi razvijaju i koje uspređuju Zagreb za dobro čitave domovine.

Iza rata se Zagreb naglo i lijepo razvio, a razvija se uvijek sve više i ljepše. U prvom redu moram spomenuti trgovački promet, koji je zauzeo silan zamah. Sa svih strana Jugoslavije, a i iz inozemstva, došli su u Zagreb novi ljudi u svrhu trgovačkog poslovanja i već nakon nekoliko vremena poplavili su čitavo tržište svojom robom, tako, da nije više dostajalo mjesta za spremanje robe, pa su se morali otvoriti mnogi podzemni dućani, da se tako udovolji novim zahtjevima trgovine. Kad već ni to nije dostajalo, gradska je općina došla na misao, da razdijeli veliki prazni prostor na tako zvanom sjajništu u istočnoj četvrti grada, gdje su se sada podigle velike palače sa više katova. Njihovo prizemlje služi isključivo za spremišta trgovine. Na istom mjestu gradi se i golema palača „Nove Burze“ sva od bijeloga kamena, a pročelje sa stupovima podsjeća na stare građevine grčkoga stila.

Uz trgovinu stala su se u Zagrebu, razvijati i razna obrtna poduzeća, koja su do oslobođenja bila u začetku ili u slabom stanju. Tako se je uvelike proširila i razgranala tvornica raznih likera Arko, koja je danas najveća i koja najviše proizvodi u cijeloj Jugoslaviji. Osim toga su se lijepo razvile i mnoge druge tvornice n. pr. tvornica papira, tanina, kože, sode, mnoge tvornice opeka itd. itd.

Naravno da je pri tom znatno narasao i željeznički promet a uz to je bila potreba i većeg broja osoblja. No kako nije bilo dovoljno stanova za ukonučanje sve čeljadi, koja je u Zagreb stizavala u službu, mnoge su obitelji morale više vremena stanovati u željezničkim vagonima u neposrednoj blizini glavne stanice. Medjutim je u posljednjih par godina željeznička uprava sagradila više vrlo udobnih zgrada za svoje osoblje. Te su zgrade sa zdravstvene strane vrlo dobro uređene. No ne samo željezničara, nego i drugih je obitelji u Zagreb mnogo došlo, a osobito iz južnih krajeva. Nastala je oskudica stanova i potreba da se izgrade novi stanovi. Počele su se podizati već postojeće kuće i nadograđivati novim katovima, priredjivati su se podrumi za stanovanja itd. No, kako nije to sve dostojalo, jer su potrebe uvijek rastle, pokazalo se je uputnim sagraditi nove zgrade u gradskom predgrađu. I tako su u par godina nastale nove gradske četvrti na Sajmištu, Pešeniću, Borongaju, Laščini itd. Računa se, da se je kroz dvije, trije godine podiglo manjih i većih kuća od šest do sedam stotina. To je lijep broj i znači velik napredak.

Kako je uopće grad oskudijevao na većim modernijim hotelima za ukonučavanje stranaca, to se je pojavila potreba, da se podigne jedan nov, koji će udovoljavati zahtjevima modernih vremena. Ujedinjene zagrebačke velike banke „Prva hrvatska Stedionica“, „Espomptna banka“, „Jugoslovenska banka“ i druge podigle veličanstvenu zgradu, koja se zove „Espanla“ kod državnog kolodvora. Taj je hotel uređen kao najveći svjetski hoteli, ima nevjerojatno mnogo soba i sav moderni uređaj.

Odmah uz hotel „Espanla“ zida „Središnji ured za osiguranje radnika“ jednu također golemu zgradu, koja će biti op-

skrbljena svim mogućim sredstvima za potrebe radničkog staleža.

Nastupom novih ekonomskih prilika pojavio se je i naravno povećao u velike i novčani promet, te su se zato podigli i novi novčani zavodi. Tako n. pr. osnovane: «Slavenska banka» koja je zgradila svoju golemu palaču u Vlaškoj ulici, zatim «Komerčajalna», «Diskomptna», «Zanatlijska», «Seljačka» banka u razne druge manje, kojih ima u svakoj ulici. Naravno da pritom nisu zostale nove zgrade za kina, kavarate, barove i slično.

Na školskom i prosvjetnom polju Zagreb se također veoma razvijao. Škole su sve prenatrpane djacima. Postoje u Zagrebu mnoge srednje škole. Univerza je također dobro posjećena. Samo medicinu pohađa oko 500 slušatelja. U novije vrijeme zasnovana je viša tehnička škola te viši pedagoški zavod za nabrazbu jugoslovenskih učitelja.

Moglo bi se još o mnogomu pisati no bilo bi to preopširno. Dosta je da rečemo, da je Zagreb zahvatila struja novoga doba i da ga je potisnula naprijed k ljepšoj i bogatijoj budućnosti.

Razvitak Zagreba najbolje se vidi po prirastu njegovog pučanstva. Pred 35 godina Zagreb je brojio 40.268 duša, godine 1910. imao je 60.802, god. 1920. broj je stanovnika poskočio na 108.338, a na koncu 1925. Zagreb je imao 135 tisuća duša.

S. J.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Sušački most. - I Mađari hoće da se izveze Rijeci. - Jedna otrovana obitelj. - Mračno raspoloženje. - General Di San Marzano. - A cijene živežu?

Juče sam posjetio luku Baroš i vraćajući se preko Sušačka stao sam časak pred mostom, što se sada izgrađuje. Odnosno su radnje već pri kraju, i ne će potrajati dugo, te će biti predan prometu most, koji će spajati dva grada: Rijeku i Sušak, dvije prijateljske države: Italiju i Jugoslaviju, dva velika svijeta: Istok i Zapad.

I tako ćemo na jednoj strani grada imati most, kome će se bez pretjerivanja moći da kaže, da je zaista monumentalna, a na drugoj cesti, koja će kad bude dovršena, biti također monumentalna. Dodamo li k tome, da je i naša luka, i bez onog spomenika, koji će je domala dičiti, isto tako monumentalna, onda možemo reći, da je u nas na Rijeci sve monumentalno. Monumentalnost je šalica, što smo je digli, a monumentalni smo i mi, koji nestrplivo čekamo kravicu, da joj zapjevamo: muzi! muzi!

Ne znam, dali sam vam već ispričao onu najnoviju, po kojoj bi Mađari imali sasvim da napuste Rijeku i svoje trgovačke šatore da razapnu u Splitu gradu. U prvi čas, kad je ta vijest do nas došla, moram reći, da su nas sve, što se još nečemu nadamo, prošli nekakvi mrzli srši. Oni to nije trajalo dugo. Čim je onaj prvi val silnog preneraženja minuo, počeli smo i mi o tome malo mirmine da sudimo, i došli smo do zaključka, da je sasvim nemoguće, da bi Mađari mogli ikada dezertirati i napustiti Rijeku, s kojom ih veže i Marija Terezija i tolike druge lijepe tradicije i uspomene. Neka se samo upitaju: Ko ih je u prošlom vijeku u nekoliko navrata zvio da dođu na Rijeku? Riječani. Ko im je najviše škice: Elijeni? Riječani. Ko im je ljubio škice i koljena? Ko ih je volicao? Ko im je pjevao himne i slavospejve? Riječani. Može li se to zaboraviti? — Ne može! Zato i ja, koji sam se u optimizmu rodio i odgojio, dajem svoju glavu, «che i Ungarezi non i ne tarà questa paaarrete», da nas ne će ostaviti, već da će oni svu svoju papriku i sve druge svoje proizvode slati u široki, bijeli svijet kroz Rijeku, a ne kroz Split. U protivnom slučaju ja ni sam ne znam, što bismo mi najzad morali da mislimo o njima!

Pravo je čudo, kako se mi na Rijeci brzo alarmiramo. Prije nekoliko dana raširila

se gradom vijest, da se je čitava jedna obitelj otrovala. Koliko bi okom trenuo, već se ulica (XXX. oktobra), gdje je spomenuta obitelj stanovala, napunila sigurnim, i dok su organi javne sigurnosti rušili vrata da vide, što je na stvari, narod je vani drazo peštao: — Ko drugi nego li vlasnik kuće. Ta još se nije pravo ni znalo što se je dogodilo, ni kako dogodilo — i već je pripovijest bila gotova. Evo je u dvije riječi: Vlasnik kuće navijestio je onim judnicima ili da mu plaćaju veću najamninu ili neka sele. Prilike su na Rijeci teške, zarade nema, sve skupo, nemaš čime kraj s krajem da vežeš, a nekome li da plaćaš veću najamninu, pa evo siromahu i ne ostaje drugo, nego da sam ide u smrt i da sa sobom povuče i one, koji bi bez njega živjeli još u većoj bijedi i siromaštvu.

Dok ta pripovijest kola uokolo, dotle dolaze bolničari s nosilima, i malo zatim eno ih, gdje opet izlaze noseći — četiri liješine.

Tako se barem u prvi čas držalo, ali se je bilo zatim ispostavilo, da u onaj mali liješine nije bilo nijedne. Svi su još disali i muž i žena i dvoje djece, ali na njihovim licima vidjeli su se znaci otrovanja.

Kako su se otrovali? Cime? Što su ispijili.

To su pitanja, što su kružila gradom i držala gotovo čitavo građanstvo u velikoj uzbuđenosti. Medjutim je jedno dijete umrlo i odmah se zatim prono glas, da se ona obitelj otrovala gnjilim mesom. Tek nakon dva ili tri dana ispostavilo se, da je iz pokvarene cijevi izišao plin, gas, i da je to bilo uzrok, onog nesreći. Muž, žena i drugo dijete — sve to troje došlo je k sebi i ubrzo se oporavilo. Čovjek je odmah izjavio, da se ono dogodilo po nesreći i da nije ima ni na kraj pameti da bi uz eo život ni sebi ni svojima.

Reći će kogod, da narod na Rijeci ima vrlo bujnu fantaziju, pa da vidi i ono, što inače ne bi niko mogao da vidi. Bit će da mi na Rijeci imamo malo preživu fantaziju, ne velim, da nemamo, no ja držim, da ta fantazija ne bi tako radila, kad ne bi imala nekakve podloge. «Vedetla» ima pravo, kad veli, da je ovo znak duševnog raspoloženja, u kome se nalazi narod, a to duševno raspoloženje tako je mutno i mračno, da Riječani, čim vidi čovjeka, kome se samo malo smučilo u glavi, već fantazira o sumpornoj zli o kojoj kiselini, što ju je jadnik ispio, jer nije više mogao da podnosi teret života, koji da nije nigdje tako težak i nesnosan kao ovdje na Rijeci.

To mračno raspoloženje treba pobijati svim sredstvima. Život, mak kakav bio, mora da nam bude drag. U časovima, kad nam je najteže, pomišljamo, da ima na svijetu bezbroj ljudi, kojima je kudikamo teže negoli nama.

Razmišljajući o ovim stvarima, dolazim sve više do uvjerenja, da se sa izvjesne strane dobro čini, kad se priredjuju karteji i zabave, jer to unosi u srce i u dušu i svjetla i dobre volje, tako da čovjek barem za neko vrijeme ne misli na svoje nevolje.

Ovih dana bio je na Rijeci onaj general Di San Marzano, koji je 17. novembra 1918. uao prvi sa svojim četama u grad u ostvoje ga. Njegova je vojska, kako je poznato, s više strana ušla u grad, no svu su se bojne operacije izvršile sasvim mirno, bez otpora i stvar se završila u času, kad je general Di San Marzano ušao u Guvernerovu palaču i preuzeo nad gradom svu vlast, dok je dotadašnji komandant Rijeke, veliki župan dr. Lenac, morao ići.

Sa zidova mnogih kuća popadala je «melta», a na mnogim drugima tako je popucala, da prijeti opasnost, te će se jednog dana srušiti na koga mirnoga prolaznika. Dobro je, što su vlasti dale nalog, da se to mora popraviti do 20. novembra, samo ako ne bude i to jedan razlog o novom kakvom povjerenju stamarije.

Jer kako vidim, dan današnji cijeli se svijet kreće u nekom takozvanom krugu viziozu.

«Vedetla» pita, hoće li sada, pošto se lira digla, pasti i cijene živežnih namirnica? To pitam i ja. To pitamo svi.

A imali bismo da pitamo i tolike druge stvari, ali bit će bolje da to ostavimo za koji drugi put. Ne mutimo vode, koje ionako nisu baš jako bistr.

Rokac.

IZ TRSTENIKA

Već je petnaest dana prošlo otkada je po drugim selima započela školska obuka, a kod nas nema još učitelja. Dolazi nam na pamet naš bivši učitelj Ribarić, kojega nena doduše već među nama, ali uspomena na njega ostati će trajna u našim dušama. Čitali smo njegovgozdrav, upravljen nama, i čitajući ronili smo suze, a plakala su s nama i naša djeca. Bio nam je sve išao nam je svuda na ruku, a sjećat ćemo se ga uvijek sa nekim osobitim štovanjem i zahvalnošću. Držati ćemo se njegovih nauka i ostati vjerni uspomena naših otaca. Ovom prigodom želimo mu sreću u novom boravištu, a tišti ćemo se uvjerenjem, da nas ne će nikada zaboraviti, kao što ne ćemo ni mi njega.

IZ BORUVA

Ostavio nas je velečasni gosp. Hradek. Mi se Borućani rijetko javljamo. I onda kad se javljamo, pišemo Vam samo o našim nevoljama. Tih doduše ne fali ni drugoj našoj istarskoj braći. Sve nas je Bog jednako podario. Ono što Vam možemo pisati mi, mogu Vam pisati i iz svih naših sela. Gospodarstvo — slabo. Prosvjeta — slabo. Sve drugo — gore. I tako redom — samo slabo. No, pustiti ćemo za danas sve te tužbe i jadikovke.

Htjeli smo Vam samo javiti, jer to smatramo svojom dužnošću, da je naš dosadašnji velečasni gospodin župnik Hradek otišao iz Novaki. Dne 10. oktobra odeslo se je i vratilo u svoj rodni kraj u Čehoslovačku. Izdržao je dosta dugo u ovim našim brat. krim prilikama. Bio nam je postao teški Istranin i ako je bio rodom Čeh. Živio je u našem kraju kao župnik u Novakima 20 godina, a došao je ovamo s ostalim svojim samarodnjacima iz Česke. Uistinu svu braću Česi svećenikog zvanja mnogo dobro učinili nasim istarskom narodu.

Borut spada pod plovaniju u Novake, kao kapelanja. No može se reći, da smo kapelana osobito u posljednje vrijeme imali i ne imali. Velečasni gospodin Hradek bio nam je uvijek na ruku. Bio nam je dobar prijatelj i dobar pastir svoga stada. Mi Borućani smo mu za sve veoma zahvalni. Nećemo ga nikada zaboraviti, dugo jer je dugo s nama trpio i živio u zlu kao i u dobru bratski. Zao nam je, da je otišao, no mi želimo, da bi u svojoj dragoj i nama bratskoj Čehoslovačkoj, našao sve dobro i svaku sreću.

IZ PERUGIE

Pozdrav naših vojnika.

Nas. Hrvata i Slovenaca, vojnika od 1906. godine, ima u Perugi lijepi broj. Bilo nas je više, no svaki nas dan ostavi po koji od godine 1906. (i oni što služe samo šest mjeseci), a godišće 1905. ostavilo nas je sasna pred mjesecima. Nalazimo se kod pedesetiprvog polja, svi mi, što smo sada na okupu, u razgovoru, a i mnogi što nisu prisutni, šaljeimo najsrdačniji pozdrav putem istarske Riječi svojoj domovini — miloj Istri, roditeljima, braći, sestrama, prijateljima, znancima i našim krašnim Istranikama, na koje uvijek mislimo i koje želimo brzo vidjeti.

Želimo najbolju zabavu našim zamjenicima godišta 1907. još ovo kratko vrijeme, što se nalaze kod kuće. Želimo, da nas brzo dođu zamijeniti. Drugovjima godišta 1905., koji su pred kratko vrijeme otpušteni iz vojničke službe, želimo svako dobro u slobodi.

Jugosloveni 51. pješačke pukovnije: Dragutin Božić, Stanislav Mikac — Brest, Antun Božić — Rašpor, Antun Božić — Pirana, Siničić Ivan — Kaštelir, Ružić Ivan — Vodjan, Štefančić Ivan — Povirje, Troškarn Pavel — Pasja vas, Bordon Mario — Čežarij, Bembit Rudolf — Lopar.

Franina i Jurina

Fr.: Nekako me grdo gledaš, Jurino.

Jur.: Gledam te onako, kako i zaslužuješ.

Fr.: Morda se jadiš, da nisam čera prišal k tebe, kako sam ti bil obećal?

Jur.: Ca nisi mogal? Kako nisi mogal?

Fr.: Ne jadi se. Počekaj malo, da ti smučim.

Jur.: Ca ćeš mi smučati! Mane ni treba tvojska tumačenja. Kad si već jedanput rek'al, da ćeš prit, bilo ti prit, i bašta!

Fr.: Ma božji čoviče, ter ne gori! Ono ča smo imeli čera, napravit, napraviti, samo jedan drugi dan, pak će bit speta sve dobro! Ca bim se ni ripal za jednu tako malu stvarčicu!

Jur.: Kakovu malu stvarčicu? Ca je morda našu kalendar jedna mala stvarčica?

Fr.: Ne govorim ja to, nego samo bim ti otel reč, da ni stvar od preši, to sam ja otel reč.

Jur.: Kako da ni od preši?

Fr.: A ma na: još nam je ov kalendar za leto 1927. tepal, i već biš otel, da se skrbimo za drugera, za onega od leta 1928. A ćemo pak bit do tamo živi?

Jur.: To se ne pita. Ti se moreš molit Bogu, kako da ćeš jutra umret, ma delat moraš, kako da ćeš živet sto milijuni let. Pak i još neč: ča moreš storit današ, ne puščaj za jutra. Da si prišal, kako smo se bili dogovorili, jedan del našega posla bil bi izvršen.

Fr.: Ma Jurino, ne pili vavek jednu ter ne pilili! Ako nisam prišal, to reč, da nisam mogal prit?

Jur.: A zač nisi mogal prit?

Fr.: Zato zač je dažjilo, kako s kablja.

Jur.: Ča te ni sram to reč?

Fr.: Zač bi me bilo sram. I drugi ljudi, kada daži, ostaju doma, pak ih svejedno ni sram. Brate moj! Ja već nisam mlad. Košćini mi već malo vialjuju, morem lahko dobit ča. i niš.

Jur.: E, ako je tako, onputa moreno reč, da nas već ni.

Fr.: Kako?

Jur.: Lepo! Nego neka bude! Kada se već toliko vodi bojši, reci ti manje, ako ti koliko kaplje na šofite?

Fr.: Va kem šofite?

Jur.: Va tvojoj glave. Otel bim našim, znat, ako još koliko pametiš?

Fr.: Kako da ne pametiš? Još nisam hvala Bogu zvišel!

Jur.: Sada ćemo videt: se spamećuješ ti pokojnega duhtora Dimka Vitezija?

Fr.: Ma ča pitaš? Kako bi to bilo, da se ja ne spamećujem onakovega svevaka!

Jur.: Ti znaš, dunke, da je Vitezijev starost bil jako omlohavel, a i vidim

P O D L I S T A K

ERNEST RADETIĆ:

Dite ljubavi

(Pripovijest iz istarskog života u porečkom dijalektu.)

(Nastavak.)

Dica, muška i ženska vrtila su se s crlenima facoli punima rož, ko mater i oci, da i ona pozdrave biskupa.

U Zbandajah su još zvonila sva zvana, to će reći, da je biskup biva još u njihovom komunu. Baderljani su čekali, da frmaju Zbandajska zvana, pak da počmu oni svojima klencati. Zbandajcon je bilo jako gledati za biskupom, kad su jur'uni hot imali svoj lpi zvonik, ma Baderljani, koji su imali samo nad vratu od crkvi jedan unijeli zid i u njemu tri zvonjaka, morali su bižati dolih Pilaron i znoide napro rastizati vrat da vide, kad te se pokazati spod Bonaci biskupove karocē.

«Ništo se čni zgor Ldrovičič na zavijoli», je reka jedan ragač i pokaza s prstom u daljinu.

«Di to, mi ne vidimo», su rekli nikoli.

«Jušto sad je poli Dudoše; ni to nika kareta?»

Ljudi su bolje pogledali. Napored Dudoši se je zaspjavila ništa črnilo.

«Ma! Zvona u Zbandajah, još zvone, donke mora da je još spod Ldrovičič u njihovoj plovaniji,» se je ujavija Matijo iz Sbrinjaka, koji je bija doša viditi biskupa, ko i ni bija iz baderljanskega komun.

«Imaš račun! Zbandajci ga bolje vide nego mi.»

«Gran ste munjeni ljudi,» se je ujavija niki stari Brhela, koji je bija na glasu da napro vidi, i po noći, «ter ča ne vidite, da je uno niki vozič od tovari. Ter ko jeno malo bolje posluhnete čete čuti, kako njih gospodar viče: «eri, eri!» Ljudi su se počeli smijati.

«Benj je valje destin uti Brhela.»

«Kakov deštin? Ter svaki pametan čovik zna, da se biskup neće dovesti na tovari. A i našega, pre Mariina ste, vidili kako je poša zdolu svojom karocem, z dvami konji, da dočeka. na konfinu svoga komun biskupa, pak bi se morale vidite almeno dvi karocē. je gana Brhela, a ljudi su mahali za glavami i dadavali mu račun.»

Najedanhot su zvana u Zbandajah pristala zvoniti. Biskup je bija jur u baderljanskom komunu.

«Oj, Stipe, biži zvoniti, biži —» su počeli vikati ljudi Stipi Pastorčičevom, mladon i lipon ragaču od svojih osavnajst, dvajset lit, a on je poletija zgoru protiv crkvi kako šajeta, zgrabija je tri konope i taka zvoniti, kako da će zvana porzabijati.

Malo potle se je pokazala zgor Ldrovičič, na zavijoli kako nika crna, duga zmija. To je bila fila karoc u kojih se je vozija biskup svojom kumpanijon.

Ljudi su se skupili jedan poli drugega, skidali klabuke i metali bi nad oči, da bolje vide, zene su se štupile i uzdišale zajno: jeh je meni, jeh karoc, jeh gospole i sve tako jeh vamo, jeh tamo, kako da njih ki pešta po kali na nogah.

Dica su se motala zmriž brnaveč, gozgnani i babinih pasi, smijala se, skicala i zibala.

Kad je počelo na placi zvoniti, zaša je na baladur plovanije, sve do na šternu jedan gospodin, koji ni bija doma iz Baderne. Malo za njim pokazala se je na vratu i stari Nadalin, i ni pasalo ni dva

menuta dopuhala je iz kužine i stari Goritanika —

«El vien?» je pitala i vrgla ruku nad oči, da holje vidi.

«Si che se lo vedi, ma el xe ancora lontan», je reka uni gospodin z očali Zvadžija je tabakeru, zgrabija jeu prout fermenteate i usmrknua. Z livon rukov je otkinua jenu rožu, kojih je bilo na stotine sve ko šteru i ko čitove baladura i vonja je. Z desnon rukon je šmrka tabak od nosa, a z livon bi vonja rože.

U ti gospodin z očali i z kratkin barbucon, ča je tabakeva i vonja rože na bot je bija kunjado staroga Nadašina, brat njihove sadašnje — trete po redu — zene Katine Goricanke. Zva se je po Carlo de Franceschi, a stava je uni bo u Pazinu. Jušto u to vrijeme mu je ukar ko slabo hodilo, ki su ga bili strahli u službe iz suda iz Rovinja — on je bija sudac — pak je na gusno boževa svojego sestri u Badernu, ki tamo se je napro jilo i pilo.

On je bija Talijan, pak je, kako smo čuli, i svojin kunjadon, stari Nadalin non i svima drugima u hiži predika talijanski.

(Sljedi.)

je bil tako oslabel, da već ni mogao ni čitat.

Pari mi se, da ga vidim, kako nas je ono dočekal va Vrhniku, kada se je ono tamo otvaral oni Narodni Dom.

Na on samo govoril, nego je i dehal — i još kako! Bil je već starac, i kako svi znamo, dosta nemoćan starac, pak je sa svem tem malo prej svoje smrti zel na sebe jedno velo naše delo: Družbu sv. Cirila i Metoda, koj je on bil nekoliko let predsednik.

Znam: va Krke.

A znaš, kada je Družba držala svakega meseca svoje sednice?

Na Voloskem ale pak v Opatije.

Ale ja znam još neč: kolikogod je sednice bilo, na svakoj je bil i pokojni Vitezić. Ni da bil jednu zgaral, a ti znaš, da od Krka do Opatije, da ni bas jako mali tekac.

Moral si najprej z voporum v Reku, pak v Opatiju, a onputa — kadegod — još i do Voloskega.

I to po največjo bure i po najvrijem vremenem. Spamečujem se, kako da j' čera bilo. Bil je jedan četrtak. Družba je morala imeč svoju sednicu va Zore v Opatije. Vreme je bilo strašno. Celi dan je levalo, kako da je opči potop.

Odborniki Družbe, koliko ih je Bog dal, bili su ostali svi doma, zač bi se bili prej smrti nadali, nego da će po onem uragano doč njihov predsednik v Opatiju. No kada ti temu nebeše, čuju ti oni, da je Vitezić već v Opatije, pak ča te, ča nete, zamu brže bolje klobuki, pak svi v Opatiju, kada su na svoje velo čudo našli starca, ki je ostal s njimi sve do noči, a onput po svem onem vremenem nazad. Ča govoriš ti na ovo? Ča nisi morda pravo imel, kada sam ti malo prej rekal, da bi te moglo svam bit, da nisi prišal k mane, kako ti je bila dužnost! I sve sporadi malo tažja.

Ja ne govorim, da nisi imel pravo, ma ča čemo no...

IZ VRANJE

Naš list. - Općinski poslovi. - Prosvjetom k srećil

Hoćemo, da održimo obećanje, va Vam se opet javljamo jednim malim dopisom. Veseli nas, kada u našoj dragoj novini, koja nas jedina tješi, vidimo glas iz Vranje. Općenito se «Istarska Rijec» kod nas vremenom rado čita. Razvedri nas malo, pa je čekamo, te nas žalosti, kad ne dođe, jer je zaplenjena.

Danas Vam javljamo, da se kod nas dijeli naše općinsko imanje. Već su prošle pune tri godine, što je odlučeno, da se ima djeliti. Moglo je već biti sve razdijeljeno, ali je među nama bilo i takvih, koji nisu znali što hoće. Jedno su govorili, da drugo mislili. No toga ne bi smjelo više biti. To nam donasa samo štetu svinam. Draga braćo, mi moramo danas više nego ikada biti složni. Iza kako je šteta učinjena kasno je plakati, kao što je kasno poslije vodne k misli ići.

Tma kod nas ljudi, koji misle, da su još uvijek ona negdašnja stara vremena. Danas je sve drugačije nego jedanput. Da se treba i drugačije ravhati, želimo li, da se propanemo potpuno i da se održimo. Otvorimo braćo oči i budimo složni u svakom pogledu, a ne da jedan vuče na jednu, a drugi na drugu stranu — sve na svoju ruku i pojedinačno. Vremena su teška. Treba gledati, da se što manje troši u sud, jer se ne smije raditi tako, da gubimo mnogo vremena i da trješimo uzalud sada kada se dijeli općinsko imanje. Neka se razumno i pravdom razdijeli, to je glavno. Htjeli bismo našim Vranjanima reći, da je doba, da se late knjige, osobito bi mladiji dobro učinili, kada bi što marljivo posizali za knjigom, inače jao si ga vane ljude. No, ne samo gospoda, nego i seljaci moraju imati više nego ikada dosta znanja, žele li živjeti onako, kako Bog zapovjeda. Opažamo, da su se ipak nekogi dali na čitanje. No, trebalo bi, da mladež sva poproke shvati, da bez knjige i dobrog stava ne će ništa znati, i da će slijepa tapšava po svijetu i u životu, koji je danas strašno težak. Ko mnogo znađe, još i on slabo prolazi, a kako mnogo prolazi tek onaj, koji ništa ili vrlo malo znađe?

I u Vranju je već stigao onaj naš dragi koleđar «Pranina i Jerina», kojega bi morao svaki naš seljak čitati. Ko pročita, pomniju ovaj koleđar — mnogo je naučio, i bitno se je zabavio. Kristijó je sebi i Ali svako mora da koleđar širi ili da ga uposudjuje svojim prijateljima. Promislite: stoji samo tri lire. A što se obično kupuje u našim selima za tri lire? Tri četvrti litre vina — otrova! Na posao mladeži — knjigu i ruke, a ne čašu!

Za sada dosta! U budućem ćemo se opet javiti.

Mladici iz Vranje

IZ CIGARIJE

Mi smo Krašani siromašni zemljoni, a bogati kamenjoni. Ali na ovim kamenju, koje je nama toli drago i milo, raste ipak

trava, pa mi imamo radi velikih kraških vrhunaca, dosta paše za blago. A živina je jednim naša nada u ovim teškim danima gospodarske bijede. Dakle, treba da se damo na gojenje stoke i ovaca.

Ovih dana bili su po svim selima na Krašu zastupnici mljekarske združge iz Sv. Martina, te su došli k nama, da se s nama upoznamu, da nam rastumače smislo zadugarstva i da nas pozovu, da stupimo ko članovi u mljekarsku združgu. Drago nam je, da smo ih poznali, jer su ljudi pametni i na svome mjestu. Udružimo se, da se gospodarski podignemo, jer nam je to potrebno i korisno!

Politički pregled

ITALIJA.

Pred procesom protiv atentatora na g. Mussolinija

Rimsko državno odvjetništvo završava poslove oko istrage protiv atentatora na g. Mussolinija iz prvog, drugog i trećeg atentata i to protiv Zanibonija, Gibsonove i Lucettija. Predalo je spisu sudu, da se što prije ureče rasprava. Za ovu raspravu vlada u javnosti i u političkim krugovima veliko zanimanje.

Trgovačka federacija.

Vlada vodi pregovore s fašističkom federacijom trgovine, kako bi se što prije i što više snizile cijene živčnim namirnicama, koje bi morale biti jeftinije kada lira napreduje.

Zaniboni i «Milizia Fascista».

Brzo će biti proces protiv Zanibonija i njegovih drugova zbog atentata na Mussolinija. Fašistički list «Milizia Fascista» donasa jedan članak s naslovom «A morte!». U tom članku piše jedan uvažen fašista, da bi Zanibonija trebalo osuditi na smrt. Članak svršava ovako: «Neka znaju i preko granice, da će se svako, ko se dotakne Mussolinija osuditi na smrt.»

Ugovor Italije i Njemačke.

Njemačke novine donasaju vijesti, da su u toku već nekoliko dana diplomatski pregovori između Italije i Njemačke, te da će se sklopiti prijateljski ugovor između Italije i Njemačke.

Francuzi se zanimaju za talijanske metode.

Jedne francuske novine pišu: Budući talijanska vlada svu moć ulaže u to da uredi svoje financije i buduću kuša, kao i mi u Francuskoj, doseći stabilizaciju vlastite valute, to je francuska vlada smatrala svojom dužnošću, koji neki bi pratio talijanska gospodarska i financijska pitanja.

Spomenuti list kaže, da će ovo riješenje mnogo doprinijeti prijateljskom zbliženju Francuske i Italije.

Preuredjenje policije.

Ministarski savjet je odlučio, da uz druga neka preuredjenja preuredi također i zakon o javnoj sigurnosti to jest o policijskoj službi. Nove uredbe provesti će se tekom budućeg mjeseca. Osnovati će se i poseban zbor tako zvan političke policije, koja će nadgledati politička kretanja u državi.

JUGOSLAVIJA.

Kralj Aleksandar na Strossmayerovoj proslavi.

Dne 7. novembra otkrit će se u Zagrebu spomenik velikom narodnom dobrotvoru i prvaku vladici Strossmayeru. Spomenik je izradio slavni jugoslovenski kipar Meštrović. Novine javloslovenski kipar Meštrović. Novine javloslovenski kipar Meštrović. Novine javloslovenski kipar Meštrović.

Glavosi o kupovanju belgijske flote. Novine javljaju da Jugoslavija namjerava kupiti belgijsku flotu. Belgijska ratna flota koja je nedavno ukinuta, sastoji se iz jedne krstarice od 1200 tona, 14 malih torpilera i 4 podmornice koje su vjerovatno bile njemačke.

Odlikovanje nekih gradova.

Na predlog Ministarstva inostranih djela: kralj Aleksandar je potpisao ukaz, kojim odlukuje jugoslovenskom žlažnom medaljom za hrabrost belgijski grad Liège, a ordenom Svetoga Savaški grad Opatovac. Prvi grad Opatovac.

Kongresi.

Dne 24. o. mj. održan je u Beogradu jedan veliki kongres radničkih komora. Na tom je kongresu prisustvovalo 180 zastupnika iz cijele države. Raz

pravljalo se je o mnogim važnim radničkim i gospodarskim pitanjima zemlje.

Na 25. ov. mj. održavao se je na Bleđu kongres naodnog ženskog saveza. Na kongresu su bile zastupane sve ženske humanitarne i kulturne organizacije.

U Zagrebu je završen šumarski kongres. Primljene su rezolucije u kojima se traži reorganizacija ministarstva šuma i ruda. Raspravljalo se o velikoj sječi šuma.

Otvaranje Narodne skupštine

Novine su u posljednje vrijeme pisale, da će novu sjednicu Narodne skupštine otvoriti sam kralj ili da će se otvoriti kraljevom ukazom. Dne 22. o. mj. otvorena je opet Narodna skupština, ali kralj nije prisustvovala nego je bio pročitan kraljev ukaz, koji glasi:

«Mi, Aleksandar I., po milosti Božjoj i volji narodnoj Kralj Srba, Hrvata i Slovenaca, na predlog predsjednika našeg ministarskog savjeta, a na osnovu člana 92. Ustava i po saslušanju našeg ministarskog savjeta riješili smo i rješavamo, da redovni saziv 20. oktobra 1928. otvore 22. oktobra 1928. čitanjem ovoga ukaza. Predsjednik našeg ministarskog savjeta neka izvrši ovaj ukaz. Aleksandar.»

Skupština je saslušala čitanje ukaza stoji, a na kraju su poslanici kličnuli: «Živio kralj!» Poslije toga pročitan zapisnik prošle sjednice, koji je primljen jednoglasno, a skupština je nastavila svoje poslove.

Trgovački ugovor s Njemačkom

Jugoslovenski poslanik u Berlinu Smoldak posjetio je ministra trgovine dra. Kraljača. Ova posjeta je u vezi sa pripremanjem pregovora za sklapanje trgovačkog ugovora između Jugoslavije i Njemačke. Takodjer je bilo govora o privrednoj propagandi u inostranstvu.

BUGARSKA.

Burov o svome boravku u Italiji.

Bugarski ministar inostranih djela Burov, prije odlaska iz Rima, dao je novinarima opširnu izjavu u kojoj je, između ostaloga kazao: «Htio sam da se lično upoznam sa g. Mussolinijem, da mu blagodarim za njegovo veliko zauzimanje za Bugarsku. Razgovarajući sa Mussolinijem, dobio sam utisak, da je on čovjek koji savršeno zna što hoće i koji uspijeva da naturi svakome svoju volju. Bugarska želi samo dvije stvari: da žive u miru i da radi u nezavisnosti na obnovi sopstvene privrede koja je od rata stradala. Talijanska vlada je izjavila da će nas ona u ova dva smjera prijateljski pomagati. Težko je predvidjeti jednu balkansku federaciju, ali mislim da se pomoću Italije može doći do srdačnih odnosa između balkanskih država, jer treba da sečuvaju potpunu i apsolutnu samostalnost. Odnosi sa našim susjedima sada su znatno bolji. Dobro smo uputili rad oko uređenja naše valute. Smanjili smo optičku novčanica od 5 milijardi na tri. U izmjeni dobara Italija je na prvom mjestu, jer ona uživa najveće simpatije u cijeloj Bugarskoj.»

POLJSKA.

Važne izjave ministra Zaleskoga.

Ministar vanjskih poslova Zaleski je naglasio da u Njemačkoj usprkos protivnika počinje prevladavati dobro prosudijivanje njemačko-poljskih pitanja. Da se postigne sporazum između Poljske i Njemačke u prvom je redu potrebno da Njemačka obustavi propagandu protiv Poljske. Poljska vlada nastoji da se u prijateljevstvu rasprave sa sporna pitanja. Što se tiče Poljske prama Sovjetskoj Rusiji ministar je izjavio: Naše stanovište u pitanju jednog pakta sa Rusijom ostaje nepromijenjeno. Pripravni smo saradivati na djetu mira na istoku Evrope pa smo zbog toga tvrdo uvjereni da mora doći do jednake sigurnosti svih država, koje dolaze u obzir.

NJEMAČKA.

Povratka kajzera.

Sve su novine pune glasinama o povratku ex cara Vilima iz Nizozemske u Njemačku. No, njemačke novine pišu većim djelom protiv toga carevog povratka. Kaže se, da bivši njemački car Vilim nije još dosada uputio nikakove molbe na njemačku vladu, glede njegovog povratka u Njemačku. Samo jednu ovaku molbu bivšeg ekscara, njemačka vlada bi; bez obzira odbila. Njemačka je vlada čvrsto odlučila, bivšem caru uskratiti svaki povratka u Njemačku; time da nebi unijetla smutnju u jedan dio stanovništva, a ujedno da nebi došla u sukob sa ostalim državama, koje bi bile time osjetljivo pogodjene.

Domće novosti

Došla je jesen.

Došla je jesen. Doba je to u kojem se obavljaju zadnji važniji poslovi na polju, u vinogradu i u konobi — a onda dolazi neko vrijeme odmaranja. Ne potpunog odmaranja, jer se naš seljak nikad ne odmara. Godine su teške i nesnošne, potrebe su velike a siromaštvo naše zemlje — još je veće. Zato je potrebno i za to mora naš seljak, da radi uvijek i onda kada njegova seljačka braća po svijetu počivaju i sa zadovoljstvom misle na bogat uspjeh ljetine.

No svejedno ima i naš seljak barem donekle više slobodnog vremena u ovo jesensko i zimsko doba. Ako ne kroz dan a ono u večeri, koje su duge i dosadne ima vremena, koje će upotrebiti korisno, koje će provesti lijepo i ugodno.

U duge, dosadne jesenske i zimске večeri moramo bezuvjetno prihvatiti knjigu, koja je jedino vrela znanja. Istina je, da je danas u prosvjetnom pogledu naše selo bačeno u položaj iz prošlosti. Bez čitaonica i prosvjetnih društava, koje su jedanput veoma lijepo uspjevali, mora da se naš seljak samostalno pomaže, da do knjige dođe. No ako samo želi, još će uvijek naći knjigu.

Osobito preporučamo mladima, da ne gube vremena. Vrijeme leti, prolazi kao vjetar. Dani, koji prolaze ne vraćaju se više, a nikada podesnijeg doba nego u mladosti sticati znanje, koje nam je u svakom koraku neobhodno potrebno.

Ničiji život, koliko naš u ovim našim istarskim krajevima ne zahtjeva toliko znanja. Moramo, da se borimo u prvom redu sa siromaštvom, koje nas na sve strane tuče i muči, a osim toga su i sve druge naše okolnosti takve, da nam je znanje potrebno.

Malo imamo vremena na raspolaganje — no nastojimo, da i to malo upotrebimo što korisnije. Iza mučnog rada, ne samo da će nam knjiga biti za zabavu nego i na veliku korist. Rad i znanje svijetom vladaju, kaže se. To je jedna velika istina, koju nemojmo nikada zaboraviti, nego neka nam bude za ravnanje kroz život.

Motika i knjiga svijet drže! Ova je činjenica dokazana hiljadu i hiljadu puta. Bez motike bilo bi u svijetu slabo, a isto bi tako i bez knjige. O vrijednosti motike ne čemo da govorimo. Ona ima svoje dostojno mjesto. Jedan talijanski pjesnik kaže za motiku: «Zajedno sa žezlom kralja, palicom pastira, perom pjesnika i sabljom junaka — ona zaslužuje, da joj se na koljenima klanjamo i da je častimo.»

Ona prevrće zemlju, da iz nje urodi onaj dar božji, koji se zove kruh svakiđanji. Najveći vojskovođa svijeta silni Napoleon Bonaparte rekao je jedanput: «Nijedna se bitka ne pobjeđuje, ako je ne predvodi general Kruh.»

Jest, ali ako bitku ne predvodi još jedan general, koji se zove Znanje — svejedno se ne pobjeđuje. A život i životna borba našetja je i najopasnija bitka, u kojoj treba nevjerojatno mnogo znanja, znanja i opet znanja, želimo li prodirjeti k cilju, želimo li živjeti život, koji je dostojan čovjeka.

28. oktobra — praznik.

«Gazzetta Ufficiale» donasa dekret, kojim se proglašuje dan 28. oktobra praznik. Toga će se dana po svoj Italiji slaviti obljetnica pohoda na Rim. (Marcia di Roma). Fašisti će se sakupljati na razne zborove, tako će se i u Trstu sakupiti u kazalište Rossetti, gdje će govoriti poslanik Barduzzi. Istarski fašisti imali su se sastati u Puli, ali je odlučeno da se sastaju na više mjesta, u Puli, Poreču, Kopru itd.

Princeza Giovanna u Trstu.

U nedjelju dne 24. o. mj. bačena je u more iz brodogradilišta S. Marco u Trstu jedna velika nova ratna ladja, koja će nositi ime «Trieste». Tom je prilikom prisijedena svečanost. U Trst je stigla princeza Giovanna. Vlak kojim se je dovezla stigao je u Trst u 9 i pol sati jutro. Automobilom se je princeza odvezla u brodogradilište, da kumuje svojoj ratnoj ladji, a iza toga se je odvezla u stolnu crkvu Sv. Justa. Princeza je prisustvovala svečanosti: Iza mise je princeza Giovanna otišla na prefekturu. U luci su bile usidrane dve torpiljarke, koje su, u momentu, kad je princeza došla na trg Unità, pucale i pozdravne salve U prefekturi su princezi bile predstavljene razne ličnosti grada Trsta. Odatle se je uputila u gradsko sirotište, gdje je prisustvovala odricu jednog kipa Njeg. Vel. Kralja.

Iz sirotišta je princeza otišla automo-

bilom na stanicu gdje ju je čekao pripravljen dvorski vlak, da je odveze u Rim. Dvorski vlak se je sa tršćanske stanice maknuo u pol sata iza podne. Princeza Giovanna je 3 sata proboravila u Trstu. Grad je bio sav u zastavama.

Smrt princeze Leticije.

U nedjelju ujutro dne 24. o. m. umrla je u Moncalieru savojška princeza Leticija Bonaparte. Kada se u Trst stigla vijest o njezinoj smrti bile su izvještene mnoge zastave s crnim trakom. Pokojnici se sprema svečani pogreb. Tršćanski prefekt poslao je prvom adjutantnu Njeg. Vel. brojčanku, kojom ga moli, da izrazi vladaru povodom smrti princeze saučestuje. Princeza je imala 60 godina: Jednoga je sina izgubila u ratu.

Jedno pismo Frana iz Marsoći.

Primamo ovo pismo iz Rijeka i rado ga uvjetavamo u naš list:

Drago Istarska Rijeka! Čital sam va posljednjem broju vašeg lepog foja onu prepriku meju Rokcem i Ninettom, pa neka i ja rečen svojju. Rokac je pravu popravil Ninettu, da je barba Rike i naš i vaš, a ja ću još boije reć da je on perlica od cele Jugoslavije. Rokac je samo falil kad je rekao, da je barba Rike prišal v Reku kako mulac. Barba Rike je moj neput, ač, ako je on barba Franetu z Bregi i još komu temu Zvončaru, ja san puno stariji od njega, pa san ja njemu barba i znan svaki njegov korak od zibel napred. Barba Rike ni prišal va Reku kako mulac, on je kako mulac prišal va Kostajnicu na Une. Tamo se je navadil i trdo hrvaški. Spamećujem se još i danas kako su ga va Drage, kadě mu se i mama rodila: naši mornari gledali kako deveto čudo, ač je va govor mešal sve same turske besedi. Va Reku je prišal kako mladicač i ni bli vrug Marko, leh fini i šesni mladik, s sramežljivij jak i vijolice. Tako da san ga je kako njegov pravi barba Frane svakemu za uzor kaževal. Ča se pak Ninetta čudi da se ni oženil, to vam ja znan povedat i zač. Moj neput barba Rike ni se oženil, da mu žena od jeložijl oči ne zvadi njegovoj posestrini vilo. Zato naš barba Rike ima i danas vilu, kač dobro vidi, a ne čoravu. Toliko san imel i ja povedat da stavim saku stvar na svoje mesto, pa mi ne zamerte ča.

V REKE na Margaretinu 1926.

Fran iz Marsoći.

Za narodne manjine.

U Poljskoj se opaža, da vlada nastoji što pravednije postupati sa svojim narodnim manjinama. Napravljen je i jedan nacrt po kojemu bi se imalo ustanoviti i jedno posebno državno podtajništvo za narodne manjine. Nevjerojatno, ali istinito i pravedno.

Školske takse na tršćanskoj univerziti.

Ministarstvo za narodno gospodarstvo izdalo je dne 15. o. m. posebnu uredbu po kojoj se djaci, koji su talijanski državljani a pohađaju trgovačku univerzu u Trstu i čiji roditelji stanuju u zadrskoj, kvirnerskoj i istarskoj pokrajini ili u gvarčkom, gradiškom, idrijskom i postojskom kraju te u Dalmaciji — oproštaju od plaćanja školskih i dodatnih taksa.

Ministar Fedele dolazi u Julijsku Krajinu.

U prvim danima novembra doći će, da posjeti Julijsku Krajinu ministar prosvjete Fedele. Posjetiti će nekoje pučke škole. Na tom će ga posjećivanju škola pratiti školski proveditelji za Julijsku Krajinu Reina. Biti će, bez sumnje primljen s velikim počastima u Trstu, a onda će se uputiti da se na licu mjesta uvjeri o uspjesima u školama po našim selima.

Vjeronauk u pučkim školama.

U 4. razredu pučkih škola u Goričkoj smjeli su do sada duhovnici podučavati vjeronauk u slovenskom jeziku. No, pred kratko su vrijeme dobili nalog, da ne smiju više u slovenskom jeziku podučavati ni u 4. razredu vjeronauk. U pismenim dekretima kaže se katehizma da moraju predavati talijanski, a ako nisu sposobni biti će zamjenjeni.

Uspjeh žita u Julijskoj Krajinu.

Prema podatcima posebne komisije za žito vidi se, da je ove godine u tršćanskoj pokrajini urodilo oko 44.500 kvintali žita, po prilici 15 i pol kvintali po hektaru.

U Istri je urodilo na 18.653 hektara oko 227.965 kvintali žita, po prilici 12 kvintali po hektaru.

U Goričkoj i Frižanji urodilo je 460 tisuća kvintali žita, na 35 tisuća hektara.

Kuhanje rakije.

Rakiju ne može kuhati onaj seljak, koji nema svog kotla, ako si ne posudi kotao od onoga, koji ga ima. Posjednik kotla mora pak na Ufficio Tecnico javiti, da je pozajmio kotao za toliko i toliko dana dotičniku, koji kani kuhati rakiju u njegovom kotlu, ali u njegovoj kući. Prijava se napiše na nebilježovanom papiru na ovaj način:

Aviso di cessione a nolo o in prestito. Il sottoscritto . . . (ime i prezime) . . . possessore di un apparecchio di distillazione N.ro . . . nel Comune di . . . frazione . . . N.ro . . . dichiara che intende cedere a nolo il proprio apparecchio al Signor . . . (ime i prezime) . . . Comune di . . . frazione . . . N.ro . . . per i giorni . . . La lavorazione avverrà in casa del possessore dell'apparecchio. . . . il . . . 1926. (Potpis).

Ovu izjavu mora posjednik kotla ili onaj kojemu se kotao posudi izručiti spomenutom uredu, kad od njega zahtjeva dozvolu za kuhanje rakije.

Zračna pošta Trst-Zadar.

Između Trsta i Zadra započeo je pred kratkim poštanski promet aeroplanom. Zračnim putem idu samo obična i ekspresna pisma.

Sajmovi u Motovunu.

U Motovunu će se od sada unaprijed obdržavati marvinski sajmovi svakog trećeg ponedjeljka u mjesecu i svake zadnje subote u mjesecu.

Sajam u Sežani.

Primili smo s molbom da uvrstimo: «Na sajmu dne 12. i 22. oktobra o. g. bilo je u Sežani na prodaju 2477 glava blaga i to: 914 goveda, 281 konja i 1282 glava prašćica.

Cijene su bile za goveda po 350—400 lira kvintal žive vage, za prašćice od 5 do 8 tjeđana 70—100 lira glava.

Na sajmovima u Sežani prodaju se sve gospodarske potrebštine i strojevi, manifakturna roba, odijela itd. Željeznarije, drveni materijal itd.

Sajmovi će se obdržavati redovito svakog 12. i 22. dana u mjesecu, te 3. novembra i 3. maja svake godine. Budući je sajam prema tome 3. novembra.»

Novo policijske odredbe.

U zadnje se vrijeme opaža neko strože postupanje policije, pa se provodjaju mnoge premetacine i pregledovanje stranaca, koji stizavaju parobrodima i željeznicama. Osobito se je to opazilo u Puli. Puljska «Azione» informirala se je na kvesturi za razlog tom novom postupanju, pa javlja, da je policija dobila nove naredbe od Ministarstva, da strogo pazi, osobito oko granica na sve, koji dolaze i prolaze jer to zahtijevaju državni interesi.

Izvoz istarskog vina.

Istarsko se vino u posljednje vrijeme uslijed konkurence talijanskog vina, slabo izvažava. Ove godine je doduše prodaja vina bila donekle bolja nego lanijske, ali svedjedno ima po istarskim kobinama još vina. Od 1. januara o. g. do 1. oktobra izvezlo se iz raznih istarskih luka, koje imaju vinorodno zaledje, u Trst, Rijeku, Pulu itd. 29.818 hektolitara istarskog vina.

Školska posla.

Svi znadete, da ova rado zabada svoj nos kamo treba i kamo netreba. Tako zabola je svoj dugi kijun i u registar jedne pučke škole u srednjoj Istri i pročitala ovo:

Prvi razred: upisane djece: 44. Od tih, svršetkom školske godine 1925-26. promaknute djece: 10, nepromaknute djece: 34. — Od nepromaknute imade sa: navršenih 14 godina — 4; u 14. godini — 4; u 13. godini — 2; u 12. godini — 4; u 11. godini — 1; u 10. godini — 6; u 8. godini — 10; u 7. godini — 3. — Ko zna zašto je to tako? ova je škola u hrvatskom selu a bila je prije hrvatska. Danas je talijanska. Osa.

Svega po malo

Umno najstariji čovjek u Jugoslaviji.

Kako novine javljaju, u selu Zubičima umro je za sigurno najstariji čovjek u Jugoslaviji. To je Mato Francić, koji se rodio točno 1800. godine. On je prema tome umro u 126. godini života. Svega se tri puta žinio. Još do zadnjeg dana svog života bio je potpuno pri svijesti. Prije nekoliko godina narasli su mu i zubi. Na dan svoje smrti dotjerao je kući goveda sa paše, a zatim pričao ljudima o turskim vremenima. Odjedamput je savio glavu i umro.

Izumljen umjetni ugljen.

Bečki inžinjer Majer izumio je umjetni ugljal od raznih otpadaka. Ugljal se izrađuje u raznim kvalitetama od 6900—7400 kalorija. Ovaj ugljal biti će jeftiniji od kamene uglja za 40 posto, a davati će već vrhunsku iz. Njemačke su već naručile strojevi, s kojima će se proizvoditi ovaj ugljal. Izum je patentiran u 92 države.

Provala vulkana u Japanu.

Vulkano Hokkaido u području Taru-paya započeo je sa izbacivanjem pepela i silnih količina dima. Na nekoliko desetaka kilometara unaokolo sve je zasuto pepelom i medju ostalim gradovi Tomakomai i Horobotau. Ljudskih žrtava do sada nema.

Slaba utjeha.

Doktore — upita žena, koja je došla na operaciju nešto uplašeno — hoću li ozdravit od operacije? — Operacija je potrebna, milostiva gospodjo, ali ja vam unapred kažem, da je vaš slučaj vrlo težak. Opećnito uzeto, od pet bolesnika samo mi jedan ostane na životu... Veliki Bože!... No, no, umirite se gospodjo. Cetiri su mi upravo umrli.

Kakvi je žena najljepša.

To je pitanje koje se je nametalo svima ljudima još od postanka svijeta. Kakva se žena smatra najljepšom kod nas, to skoro svi znamo. Oni koji neznaju i ne zanimaju se tim pitanjem. Ali mnogi od nas ne zna da se u nekim zemljama Oceanije produzuje donja usna tako, da djevojka u svojem najboljem dobu ima najmanje dva palca donje usne. Kod južno-afričkih crnaca smisao za ljepotu je, ako ne više, a ono isto tako razvijen. Njihove žene ne mogu se nazvati lijepima dok njihove uši nisu ukrašene ogromnim nausnicama... koje su kod nas u Evropi slabo cijenjene, jer su to prazne kutije od konzerve. Kod Kineza najviši aristokratski krugovi imaju puno smisla za ljepote ženske noge, upravo pripremaju da bude lijepa. Noge im se utegnu u takvu obuću da se iznakaze i zakrljaju... U koliko je kod djevojke noga manja u toliko je veća njena ljepota. Sada u posljednje vrijeme nekoja oceaniska plemena pronalaze nov način za svoje djevojke. Još kod vrlo mladih djevojčica vrat se naročito utegne na taj način da sve više raste. U zrelo doba djevojka kod tih plemena ima strahovito dug vrat. Razumije se da cijena djevojke, jer se tamo djevojke prodaju kao vrlo traženi artikl, raste sa duljinom vrata.

IZ UREDNIŠTVA

Čitatelj - Sv. Ivan od Šterne: Primili smo Vašu kartu. Drago nam je, da se zanimate za našu stvar. Mi smo mišljenja, da dosadnji oblik i veličina «Narodnog Gospodarstva» odgovara našim potrebama. Dok listovi, koje ste Vi spomenuli, izlaze jedan put mjesечно, naš list izlazi dva puta, pa je prema tome mala razlika u veličini. Uostalom svaki nam je savjet dobro došao. Da ste nam zdravo!

IZ UPRAVE

Franjo Kajapić - Novaki: Preplatite smo Vašu i Vaših drugova u redu primili. N. N. Berseč: Sve što ste nam pisali primili smo na znanje. Zdravo!

DAROVI

za «Prosvjetu», odsjek za Istru. N. N. daruje 50 lira i Ivo Šepić Voloskog 10 lira. «Prosvjeta» se najljepše zahvaljuje.

Izdavač, direktor i odgovorni urednik: IVAN STARI Tiskar: TISKARA „EDINOST“ U TRSTU.

NOVE GREDE I DASKE prodaje po najpovoljnijim cijenama Matej Bančić - Kršanci p. Žminj (Gimino), Istra.

MED kupuje tvrdka Žnideršič & Co. BISTERZA

GLYKOL

Vrlo uspješno sredstvo namazivanja ljetno doba za vrijeme vrućina. Osjeća slab na živcima i trpi od znojenja, neka upotrebljava samo Glykol koji izliječi u najkraće vrijeme. Čak i jedne boce L. 7— za cijelu kuru traja 8 boca.

Dobiva se samo u ljekarni Castellanovich, Trst VIA GIULIANI 42 (Sv. Jakov)

POKUŠTVO!

Dobro izrađene kompletne sobe, oraha, bresta i javora, te pojedine male kao ormare, krevete, postelje, kredence (buro) te šušte sa potrebitim opremom, nudjamo po vrlo niskim cijenama.

Osobita prilika za mladoženje. M. Koren & C., Pazin (pred prošlog)

Krasan posjed

U Jugoslaviji oko 187 hektara u jednom arondiranom kompleksu sa svim potrebitim zgradama, živim i mrtvim inventarom, prvoklasno zemljište, s obe strane glavne državne ceste, u blizini varoši, po vrlo povoljnim uslovima, iz slobodne ruke, prodaje se, ili kao cjelina ili u posebnim parcelama.

Pobliže informacije u uredništvu «Istarske Rijeka».

NAJBOLJE VRELO!

Kod nakupa ljetne i zimske robe (odjele) svih vrsta cipela, klobuka, kapa, košulja, kišobrane, kravata, finog štola, svih vrsta plaćanja, košulje i odjele obratite se na jedino domaće i najjeftinije vrelo

M. KOREN & Co. - PAZIN (Corso pred prošlogom)

KRUNE

plaća uvijek nekoliko cent. više nego drugi

ALOIZIJ POVH, Piazza Garibaldi 1 prvi kat

Pazite na naslov! Pazite na naslov!

Trgovina koža i raznih postolarskih potrepština

FRAN CINK CAMPO BELVEDERE br. 1

drži u svom skladištu

svake vrsti u to struku zasjerejude robe uz najnižu dnevnu cijenu.

Podvornba brza i točna. Podvornba brza i točna.

Narodni koledar „FRANINA i JURINA“ za Istru za god. 1927.

izišao je iz tiska, te se je već počeo širiti po svim našim istarskim selima. Ovaj naš doista lijepi koledar poznat je i obiljubljen, još od prijašnjih godina. No ove je godine koledar još ljepši nego lanijski. Ima u njemu svega: zanimivog, zabavnog, poučnog i gospodarskog štiva, pjesama, slika itd.

Kupujte ga! Širite ga! Naručujte ga! Preporučujte ga svojim prijateljima!

Naručbe prima «Tiskara Edinost» i Uprava «Istarske Rijeka», Via S. Francesco 20, Trst. Može se dobiti i kod knjižara: Agostinis, Pazin; Škoka, Trst (Via Milano); Tomašić, Opatija i Trbojević, Rijeka.

Dobit će knjiga naš najbolji prijatelj! Ovaj je koledar uistinu naš dobar prijatelj!